

H e d e r V e b

Rodenova
ljubavnica

Prevela
Jelena Jovanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Heather Webb

RODIN'S LOVER

Copyright © 2015 by Heather Webb

Published by arrangement with Folio Literary
Management, LLC and Prava i Prevodi.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mojim roditeljima Džefu i Lindi Veb,
mojim najvećim obožavateljima*

*Cvetaj kod sumorne zarobljenice,
I kaži joj da je iskreno volimo.
Kaži joj da u vremenu što leti
Budućnosti sve pripada.*

Luiz Mišel, Crveni karanfil

PRVI DEO
1881–1885.

Prvo poglavlje

Kamij je pala na kolena u blato. Suknja joj je upila sinoćnu kišu i miris raskvašene zemlje. Lopaticu ukradenu iz komšijske bašte zarila je u crvenu ilovaču i počela žustro da kopa, zastajući samo da ubaci grudve zemlje u drveno korito. Bilo joj je potrebno još jedno korito da napravi kalup za Eženin portret. Sluškinja *ima* ponovo da joj pozira ma koliko se bunila.

Sunce je odskočilo na nebu, ali nije odagnalo vlagu i svežinu. Srećom, još nije udarila letnja jara, da sprži travu i sasuši zemlju. Ovako joj je bilo lakše da kopa.

Kamij je punim plućima udahнула vazduh mirisan od ilovače. Savršeno.

„Čitaj mi, braco“, kazala je. „Ako već nećeš da mi pomogneš.“

Pol je sedeo na velikom kamenu i klatarao nogama. „Pomoći ću ti da odvučeš korito kući, ali neću da mi majka opet urla što sam isprljao pantalone.“

„Kukavice.“

Pol je, s ponosno dignutom bradom, sjajnom plavom kosom i savršeno uglancanim cipelama, vodio računa o izgledu iako

mu je bilo samo trinaest godina. Kamij se nasmešila. Bila je to kobna greška kad živiš sa sestrom opsednutom glinom.

Brat se nije obazreo na nju, već je uzeo da lista Verlenove *Poèmes Saturniens*. Počeo je naglas da čita.

*Je li već daleko tih radosti doba
I nevinost naša? Vaj, već su plačne
Proleću pokajnom stigle zime mračne
Nevolja mojih, gadosti, teskoba.*

„Zar ne možeš da čitaš nešto življe?“ Kamij je ustala i protglila bolna leđa. Ne sme već sad ovoliko da se umori. Toliko toga danas ima da uradi. „Uvek si tako melanholičan.“

„A ti pakosna.“

Zavukla je prste u glatku ilovaču, zahvatila pregršt i bacila je na Pola. Blato mu je isprskalo prsluk i do maločas besprekorno čistu košulju. Nasmejala se i zahvatila još jednu šaku.

„Kretenu!“ Pol je skočio s kamena i pojurio za njom kroz šumu do obale reke.

Bežala je i cičala. „Nikada me nećeš uhvatiti u tim finim cipelama.“ Labava punđa joj se razvezala i crna kosa joj se rasula po leđima. Smejala se i vrludala između javorova i kestenova i preskakala nisko šiblje. Kako je lako bilo izazvati njenog brata!

Pol se bacio na nju, uhvatio je za ruku, obrnuo ka sebi i razmazao joj šaku blata po licu. Kamij je vrisnula, pa ga šćepala za ruku i povukla ka vodi.

„E nećeš! Pusti me!“ Izmakao se od nje opirući se svom težinom.

„Sav si blatnjav“, rekla je. „Moraš da se okupaš.“

Cimnula ga je još jednom, pa su zajedno upali u reku razmahanih udova i razlepršane odeće. Pol se koprcao i pljuvao

u hladnu mutnu vodu dok nije uspeo da stane na muljevito dno. „Platićeš mi za ovo – kad zaspiš.“

„Samo probaj. Čikam te.“ Kamij ga je isprskala, pa odgacala do obale i strovalila se na obalu u sivoj mokroj haljini, baš kao riba iz vode. Pol se dovukao preko mekog poja-sa zemlje i bacio se iza nje na sag od trave stavivši ruke pod glavu. Zagledao se u oblačno nebo.

„Jao!“ Odjednom je skočio na noge. „Časovi! Mesje Kolen će se naljutiti ako zakasnimo.“ Pružio je sestri ruku. Kad se ova mašila za nju, izmakao ju je, pa je Kamij tresnula na zemlju. Nasmejao se njenom iznenađenom izrazu lica. „Zaslužila si.“

Kamij se zakikotala. „Stvarno jesam.“ Ustala je i povukla mokru tkaninu što joj se slepila za kožu. „Sigurno je već počeo sa Luiz. Znaš koliko joj treba za klavir. Ne moramo da žurimo.“

Mesje Kolen je doputovao u Vilnev sir Fer da podučava decu preko leta. Ljubazno od njega s obzirom na sve obaveze koje je imao. *Papa* mu je dobro plaćao za njegove usluge.

Vratili su se do kamenitog obronka, pa preko vetrometnih polja odvukli teško korito do svoje kuće u srcu Vilneva. Kad su prošli pokraj gradske crkve, s gotskog tornja oglasila su se milozvučna zvona da označe sat.

„Ima više sati nego što sam mislila“, reče Kamij i spusti korito na zemlju. Stomak joj se zgrčio od straha. Majka će se naljutiti.

„Brzo!“, požurio ju je Pol.

Odvukli su korito kroz zardaču gvozdenu kapiju, pa do ambara iza kuće. Kamij je prekrila ilovaču mokrim platnom, ostavila je pored dedine stare keramičke peći, pa pošla za Polom u kuću.

Mesje Kolen je lako koračao glavnim prilazom ka kapiji. „Tu ste.“ Pronicljivim očima je zagledao njihovu upropaštenu

odeću. „Čini se da ste otišli na plivanje umesto da se pozabavite učenjem. Ne volim da tračim vreme.“

„Oprostite, mesje.“ Kamij je uprla pogled u zemlju. „Nismo znali koliko je sati. Baš sam se radovala još jednom času slikanja.“

„*Moi aussi*“, * каза Pol.

Mesje Kolen ih strogo pogleda. „Ostavio sam vam spisak zadataka za sledeći četvrtak. Do kraja nedelje biću u Parizu. Nego, Kamij“ – glas mu je postao blaži – „majka ti nije zadovoljna tobom.“

Strah joj se ponovo uskomešao u stomaku. Kakvu li će kaznu danas dobiti? Pogledala je učitelja u oči. „Nikad i nije.“

„Ne primaj to toliko k srcu. Na časovima lepo napreduješ – kad ih pohadaš.“ Mesje Kolen joj je namignuo, a na usnama pod čupavim brkovima zatitrao mu je smešak. Produžio je ka kapiji i podigao štap uvis. „Pole, kloni sestru nevolja!“

„*Oui, monsieur*“, ** kazao je. „Daću sve od sebe.“

Kamij ga uštinu za ruku. On je na to gurnu. „A sad, zahvaljujući tebi, moramo pred majku.“

„Šta je još jedna grdnja? Ionako stalno ratujemo.“ To su bile hrabre reči mada se ona nije osećala tako. Kad je poslednji put prekršila pravila, nedelju dana bilo joj je zabranjeno da odlazi u ambar. Mogla je da pravi figure jedino od pirea od krompira.

Kad se mesjeova kočija izgubila niz ulicu, ušli su u poznatu kuću sa štukaturom. Majka je uletela u hodnik u svojoj uobičajenoj sivoj dnevnoj haljini bez čipke, korseta i volana, ukrašenu samo malim turnirom i kamejom. Sjajna kosa s razdeljkom na sredini bila joj je zategnuta i vezana u nisku

* Fr.: I ja isto. (Prim. prev.)

** Fr.: Da, gospodine. (Prim. prev.)

pundū. Oštro lice i kruta ramena – prava kao u vojnika – nimalo nisu ublažavali njen strog izgled.

Kamij se pripremila.

„Gde ste dođavola...“ Majci ruka polete ka ustima. „Kamij, gle na šta ličiš! To je sramota!“ Zurila je u crvenu ilovaču skorenu po ćerkinoj haljini i cipelama, u njene štokave podlaktice i laktove. „Te prljave skulpture! Rekla sam ti da ne nosiš napolju lepe haljine, ali ti uporno nastavljaš s tim glupostima. Budeš li se i dalje ponašala kao divljakuša, ukaljaćeš ugled porodice.“

Kamij se trгла. Nije želela da ukalja ugled porodice, ali nije shvatala kako vajanje može biti sramotno. To joj je davalo smisao i ispunjavalo je radošću. Vajanje, to je lepota, inspiracija i strast – nešto što njena majka nije osetila nikad u životu.

„Ja sam umetnica, majko“, suvo je rekla. „A ne kurva ili kockar.“

Pol se zakikotao.

Majci se raširiše nozdrve. „Sad međutim izgledaš upravo tako.“

„Nemoj tako s njom da razgovaraš“, priskočio joj je Pol u pomoć.

„Nauči gde ti je mesto, mladiću“, prasnu majka. „Nisi ti glava ove kuće.“

„Zašto me toliko mrziš?“, upita Kamij. „Zato što nisam on? Ono dete koje ti je umrlo?“

Majka je iskolačila oči – željeno dejstvo je postignuto. Kamij ju je pogodila u živac.

„Nisam se tad ni rodila, a ti me kinjiš kao da sam ja kriva što je umrlo“, nastavila je Kamij. Grlo joj se stislo od bola i besa.

„Ne pominji ga!“, rekla je majka stegnuta glasa. Suze su joj blistale u očima.

Kamij je preterala, ali je ipak znala da u njenim rečima ima istine. Oduvek je plaćala majčinu patnju, njen gubitak.

„Izvini.“ Pružila je drhtavu ruku da uteši majku uprkos nagonu da ustukne.

Majka se izmakla i skrstila ruke. „Do kraja dana ostaćeš u sobi. A ti, Pole, ti ćeš raditi da otplatiš uništene cipele.“

Pol se snuždio.

„Ja ću odraditi njegove cipele.“ Uхватила ga je ispod ruke u znak solidarnosti. „Ja sam kriva.“ Blago ga je munula ramenom. Brat joj je zahvalno stegao ruku.

„Dobro.“ Majčino kruto čelo još više se nabralo. „I dosta s tim pričama da si umetnica. To je besmisleno. Završičeš školu i naći muža, Kamij, kako i treba.“

Kamij se želudac pretvorio u kamen. Muža? Nije mogla da zamisli ništa gore. Okrenula se na peti i odjurila uz škripave hrastove stepenice. Majka ne može da je natera da se uda.

„Čekaj!“ Pol je potrčao za sestrom i stigao do njene sobe baš kad je zatvarala vrata.

„Nemoj sad, Pole.“ Kamij je koračala tamo-amo po skućenom prostoru i za sobom ostavljala gromuljice blata po podu. Majka je tražila od nje da se ponaša kao sve ostale dame, ili, još bolje, da se ponaša kao ona sama – da bude pokorna, bedna žena. Žrtva sopstvenog života.

„Ne mogu da verujem da si joj to rekla“, kazala je Luiz. Njena sestra je po drugi put tog dana uplitala kosu pred ogledalom. Preterano se divila novim mašnjama, kao i sopstvenom odrazu.

Kamij se zaustavila. „Naravno da ne možeš da razumeš kad tebe nikad ne kori.“

„Nije teško poštovati pravila.“

Kamij se mučila da skine čipkanu haljinu sa sebe, a kad ju je napokon svukla, divljački je baci u ćošak. Ne može ona da bude krotko milo biće što će se poguriti pod bremenom

dužnosti. Od pomisli na brak – od same te reči – želudac joj se prevrtao.

Pol je pokucao na vrata. „Kamij, pusti me da uđem.“

Navukla je suvu potkošulju i otvorila vrata.

„Ne slušaj je.“ Brat ju je zagrlio. „Ti ćeš jednog dana biti poznata vajarka. Bićeš među prvim ženama koje će vajati. Znam da hoćeš.“

Hvala bogu na Polu! Uvek će biti uz nju, braniti je do kraja.

Kamij je upalila još jednu sveću. Spuštalo se veče i uskoro će morati krišom da donese fenjer iz svoje sobe u ambar. Stavila je gomilicu gline na stari daščani sto da je razvuče i mesi i tako izbaci iz nje višak vlage. Snažnim pokretima stala je da gnječi glinu. Pod rukama joj se stvorila lepljiva grudva što joj se pokoravala. Umela je da svlada glinu i uzdala se u njen utešni miris. Divila se tome kako skriva u sebi tajni identitet dok ga ona ne izvuče i oživi.

Šarke na vratima ambara škripnuše. Kamij podiže pogled da vidi ko je uljez. „Papa!“

Luj-Prosper Klodel se vratio kući posle nedelju dana provedenih u Parizu. Kamij ga je izljubila. Oko njega je lebdeo poznat miris voska za brkove.

„*Bonsoir, mon amour.*“* Skinuo je frak i olabavio krava-tu. „Lepo je vratiti se kući. Pariz je leti jeziv.“

Kamij se zapitala kako li izgleda to jezivo – nikad nije bila u prestonici. Majka je smatrala da nije bezbedno još od upada Prusa i pada Komune pre deset godina. Kamij je svejedno bezbroj puta molila da ode u Pariz. Žudela je da obiđe Luvr i vidi dela velikih majstora.

* Fr.: Dobro veče, ljubavi. (Prim. prev.)

„Majka reče da od jutros nisi jela.“ Protrljao joj je leđa. „Dodi s tatom da prezalogajimo nešto.“

Kamij je imala toliko posla – Posejdonova bista morala je da se doradi, a imala je i da spremi još gline. Možda će posle još malo raditi.

„Dobro, pridružiću ti se.“ Uronila je ruke u kofu s vodom i izribala ih.

Lagano su otišli do kuće i ušli u salon, gde se ostatak porodice odmarao i razonodio. Pol je glasno zatvorio knjigu, a Luiz je prestala da vežba na klaviru da se pozdravi sa ocem.

„Zamolila sam Eženi da ti ostavi tanjir jela od ručka.“ Majka je podmetnula obraz da je otac poljubi, ali nije dizala pogleda sa šića.

Kamij je primetila da njoj majka nije okrenula obraz.

Otac je okrenuo točkić na plinskoj lampi i plamen je oživeo. Zadovoljan, seo je na divan. „Deco, kako ide učenje?“

„*Bien*“, reče Pol. „Ponovo sam najbolji.“

Kamij je sela kraj oca. „Ceo dan sam provela u ambaru. Završila sam Polovu bistu.“

„Nastaviš li tim tempom“, odsečno reče njena majka, „sagorećeš od te tvoje *umetnosti*.“

Kamij je slegnula ramenima. Šta je tako loše u tome da sagoriš od onoga što najviše voliš?

„Jedva čekam da je vidim“, ubacio se otac. Skinuo je naočare i obrisao ih maramicom.

Majka je ispustila šiće u krilo. „Juče po podne propustila je još jedan čas sa mesje Kolenom. Tvoja ćerka baza po šumi, uništava odeću, zanemaruje obaveze. A naravno, uz to mora i brata da uvali u nevolje.“ Ošinula je Pola pogledom.

Kamij je krv navrla u lice. Majka nikad nije propuštala priliku da je izgrdi pred svima. Ugrizla se za jezik da ne kaže nešto zbog čega će zažaliti.

„Kamij“ – otac ju je pogledao toplim plavim očima – „ne smeš da propuštaš časove jer ih inače neću više plaćati.“

„Izvini, *papa*.“ Spustila je ruku preko njegove. „Izgubila sam pojam o vremenu. Morala sam da iskopam još gline...“

„Postaraj se da se to više ne desi.“ Klimnuo je glavom u znak da je rasprava završena.

„*Oui, papa*.“ Kamij je uprla pogled u pod.

Majka je nastavila da šije, a na usnama joj je igrao zadovoljan smešak.

„Mesje Kolen mi je pisao o tome kako napreduješ. Impresioniran je tobom, Kamij, a i tobom, Pole. Bojim se da ćete ga oboje ubrzo prerasti.“

Luiz je primetila da njoj nije uputio pohvale, pa je skrstila ruke.

„Hoćeš li me onda poslati u školu?“ Pol se nagnuo na stolici.

„Možda jednog dana.“

„A ja? Hoćete li mene poslati od kuće?“ upita Luiz, nervozno čupkajući ispali uvojak. Omotala ga je oko prsta.

„Ne brini se, Luiz“, reče Kamij. „Tebe neće nikud poslati. Ti ćeš se ludo zaljubiti u princa koji će te odvesti u svoj zamak na kome bi ti i Pepeljuga pozavidela.“

Luiz uputi sestri sladunjav osmeh.

„Ne izruguj se sestri“, kaza majka. „Luiz bar ima pravi cilj. Trebalo bi i ti da ga postaviš sebi. I to neki ostvariv. Zapravo, mislim da je vreme da nađeš sebi udvarače.“

„Imam ja cilj, mada ti odbijaš da ga prihvatiš!“ Kamij je ustala i besno pogledala u majku. „Reci joj, *papa*!“

Otac ju je povukao za ruku. „Najpre moraš da završiš školovanje, a onda ćemo razgovarati o drugim mogućnostima.“

„Drugim mogućnostima?“ Majčin glas, do maločas snishodljiv, sad je postao kreštav. „Već smo potrošili na nju i

previše novca. I to za šta? Da bi se pravila da je muškarac?“ Uzela je šice i zabola iglu u tkaninu.

„Ja se ništa *ne pravim*.“ Kamij srdito ode do vrata.

„Kud si ti pošla?“

„*Je sors!*“*

„Nećeš napolje!“, rekla je majka. „Smesta da si se vratila!“ Kamij je cimnula vrata i besno izletela u dvorište.

„Pusti je.“ Tatin odlučan glas proneo se kroz otvoren prozor.

Kamij je otrčala pošljunčanom stazom, pa preko trga. Pogla se da prođe ispod niza limeta, prošla pored tihe *bouche-rie*** i mračnih izloga nekoliko radnji u kojima su se prodavali figurine, grnčarija i drugi predmeti izrađeni od crvene vilnevske zemlje, jedinog gradskog blaga. Jedinog *njenog* blaga.

Udvarači! Od same pomisli na njih spopala ju je muka. Nimalo nije marila za muškarce, za njihove oči pune požude i ruke što pipaju. Brak bi je ugušio. Nijedan muškarac ne bi razumeo njenu potrebu da iz dana u dana nešto stvara rukama.

Jedna majka je privukla decu bliže sebi i požurila kući, nešto što njena majka nikad ne bi uradila. Majka je nikad nije grlila niti je držala za ruku. Nikada je nije ljubila niti milovala po kosi, čak ni kad je bila mala. Kamij proguta knedlu, koja bi joj se od nedokučive tuge stvorila u grlu kad god bi dopustila majci da joj izazove žudnju za ljubavlju što nikad neće doći.

Uletela je u žitno polje, a žute stabljike šuštale su joj oko nogu. Probijala se kroz redove što su se zbijali, liske su joj goli-cale lice. Prelazila je prstima preko stabljika, hvatala klasje, čupkala zrna. Tešilo ju je da nešto dira, oseti. Na kraju polja iščupala je jednu stabljiku i zavrtila je između palca i kažiprsta.

* Fr.: Idem napolje. (Prim. prev.)

** Fr.: Mesara. (Prim. prev.)

Mora da smisli plan. Ne može da se uda – to ne dolazi u obzir.

Zrika zrikavaca bila je sve glasnija kako se bližila šumi, a nos joj je ispunio miris borovih četina. Pošla je peskovitom stazom što je između drveća vodila do njenog omiljenog skrovišta koje je sad bilo pod senkama. U njenom tajnom vrtu veliko kamenje je štrčalo iz zemlje, njihove groteskne izbrazdane oblike stvorili su kiša i vetar. Zvali su ih Đavolje slugе. Još kao mala, Kamij je o svakom izobličenom kamenu smislila priču. Kad je stigla do Ote di dijabl, krečnjak je blago svetlucao na mesečini. Uvukla se u jednu šupljinu u steni i prevukla rukom preko grube površine osetivši svaku izbočinu.

Noć ju je obavila svežinom, a s mrakom je stigla i odluka. Ubediće tatu da joj uzme učitelja vajanja, nekog s više znanja od mesje Kolena. Pogodiće se s njim. Ne bude li napredovala za godinu dana, neće više traćiti očev novac i... suočiće se s posledicama kad za to dođe vreme.

Kamij se ugnezdila u šupljinu i zagledala u srebrn mesec. *Postaće* vajar; jednog dana će čak i izlagati svoje portrete. Od pomisli na to krv joj je uzavrela, a srce joj se ispunilo milinom toliko da je pomislila da će pući.

Jedan debeo gavran sleteo je na obližnju stenu. Ptica je stala da čisti ponoćnocrno perje, a onda se radoznalo zagledala u nju.

„Da, gosn gavrane, tako će biti“, rekla je. „Slobodno prenesi moje reči i samom đavolu.“

Drugo poglavlje

Kamij je prešla preko travnjaka do ambara i širom otvorila vrata. Unutrašnjost se ispunila svetlošću. Fina prašina popadala je po svakoj površini. Na stolu kraj zida u dnu stajala je bista Napoleonova, portret Davida i Golijata, nekoliko studija Pola i Luiz i desetak minijaturnih životinjskih figura. Kad je tačno počela da vaja? Setila se prve figure koju je napravila dok je s Polom, koji je tek prohodao, mesila kolače od blata. Koliko je imala godina? Šest? Sedam? Od tog dana svakodnevno se vraćala glini u nameri da Polu ili Luiz napravi novu igračku.

Opasala je staru pregaču. Tata je pristao na njenu ideju da joj unajmi učitelja vajanja i njen novi učitelj danas će doći da pogleda njene radove i odluči vredi li je podučavati. Na samu tu pomisao živci su joj ustreptali. Neće je valjda odbiti? Neće, je l' da?

Svukla je vlažno platno što je prekrivalo Posejdonovu bistu, a bog mora se zagledao u nju ubilačkim očima.

„O, zdravo i tebi!“ Kamij se nasmejala sama za sebe.

Napravila je male ureze na Posejdonovom glinenom čelu, lako ih premazala mokrom četkom, pa pritisla komad gline na zarezanu površinu. Sad da je uobliči. Prstima je obrađivala testastu površinu dok se nije pojavio zaobljen oblik nalik kosti. Kako se i nadala, izbočina je bacila senku preko izraženih jagodica boga mora. Njen je Posejdon bio gnevan, spreman za borbu s mornarom koji mu je oteo nimfu ljubavnicu.

Svi Kamijini portreti prikazivali su neku snažnu emociju. Čak je i bista devojčice odisala živom bujnošću, a ne tihom srećom koju je devojčica što joj je pozirala naučila da pokazuje po bontonu. Kamij nije videla smisao u životu bez strasti. Uzela je da okreće armaturu što je podupirala skulpturu i zagleda bistu iz različitih uglova. Glava je bila previše nagnuta napred. Kako sad to da ispravi? Moraće da prepravi ramena i vrat, a možda i da napravi novu armaturu. Jeknu-la je. To će potrajati.

Kamij se udubila u Posejdona i izgubila pojam o vremenu sve dok je iz misli nisu trgle škripa šljunka pod točkovima i njiska konja. Provirila je kroz prozor i videla svog vitkog oca pored jednog korpulentnog gospodina guste talasaste kose i čupave brade.

Učitelj je stigao!

Uputili su se ka ambaru, a ona je pobegla s prozora i vratila se skulpturi.

„A ovo je njen radni prostor.“ Otac je uveo gospodina u sivom odelu u ambar i ne potrudivši se da mu predstavi Kamij.

Čovek se smesta posvetio njenom radu. Šetao je s kraja na kraj sobe i zagledao svaku skulpturu. Brundao je i češkao bradu.

Kamij se pravila da modeluje Posejdonovu glavu, ali je zapravo posmatrala stranca kako proučava njene portrete.

Posle nekoliko minuta tišine otac je rekao: „Kamij, ovo je mesje Alfred Buše. Profesionalni umetnik. Vajar, *chérie*.“

„*Bonjour, monsieur*“, reče Kamij. Gospodin nije bio tutor, već pravi vajar! Jedva je zadržala jezik za zubima. Imala je toliko pitanja, toliko ideja.

Alfred Buše ju je pogledao u oči i iznenađeno podigao obrve. „Madmoazel, jesu li sve ove skulpture vaše?“

Očigledno nije očekivao toliko talentovanu mladu damu. Osmeh joj potom zgasnu. A možda misli da nije dovoljno dobra?

„Ko vas je još podučavao osim mesje Kolena?“ upita Buše.

„Nije dosad imala pravu poduku“, kazao je otac. „Tek nešto slikanja i crtanja u ženskoj školi u Eperneu.“

„Spremna sam da učim.“ Kamij je rukom sklonila kosu sa očiju pazeći da ne provuče lepljive prste kroz nju. „Nije lako naći učitelja umetnosti za jednu devojkicu, posebno ne za vajarstvo.“ Trudila se da prikrije žaoku u glasu, no nije u tome uspela. „Mi ne zavređujemo školovanje. Umetnički život mogao bi pokvariti moje čisto srce i misli.“

„Kamij...“, počeo njen otac.

Buše se zakikotao. „Mlada damo, i te kako zavređujete školovanje. Način na koji koristite svetlo, ovi nabori... u tako su silovitom kontrastu.“ Prignuo se bliže Polovoj bisti. „A tek ovaj izraz! Za jednog početnika to je izuzetno!“

Kamij preplavi osećaj ponosa. Verovala je da je njen rad dobar, ali skroz je drugačije kad ti to neko drugi kaže, i to jedan profesionalac. Sasvim drugačije od pohvala koje je dobijala od tate i Pola, a povremeno i od Luiz.

„Mesje Buše nije tek bilo koji vajar, Kamij“, kazao je tata. „Veoma je poznat u Parizu.“

Buše se nasmešio. „Da, to je donekle tačno. Luj-Prospere, mogu li da popričam s vama?“ Klimnuo je glavom Kamij. „Bilo mi je zadovoljstvo. Hvala što ste mi pokazali svoj rad.“

„Hvala vama, mesje.“ Ponovo se nasmešila. Taj bi čovek mogao odigrati ključnu ulogu u razvijanju njenih veština, a mogao bi, što je još bolje, i da ubedi njenog oca da je pošalje na škole u Pariz. Obuzelo ju je silno uzbuđenje. Došlo joj je da zaigra!

Otac je pošao za gospodinom ka vratima. Kad su izašli, Kamij je na prstima prišla pragu i provirila napolje.

„Ona je izuzetno talentovana“, kazao je Buše. „Kažete da joj je sedamnaest godina?“

Otac ga je potapšao po leđima. „Da, tek joj je sedamnaesta.“

„Voljan sam da je uzmem za učenicu“, kazao je Buše. „Mogao bih nekoliko puta mesečno da dolazim kod vas kući, koliko mi to obaveze dozvole, no moram vas upozoriti da najveći deo vremena provodim u Parizu. Ne mogu da se obavežem na redovne posete.“ Skrstio je ruke na leđima i zamislilo se. „Postoji li mogućnost... Oprostite na otvorenosti...“

„Recite, čoveče“, kazao je *papa*. „I pozvao sam vas ovamo zbog vaše iskrenosti.“

„Zaista bi trebalo da je pošaljete u Pariz. Mogla bi da uči od mene, a i od ostalih učenika. Postoji jedna umetnička škola gde sad primaju i devojke – Akademija Kolarosi. Tamo bi svakako mnogo naučila. Koriste čak i nage modele. To je neuobičajeno za školu koja ima i učenice, ali je neophodno da bi se naučilo vajanje. Igrom slučaja poznajem direktora. Mogao bih da razgovaram s njim ako želite.“

Umetnička škola? Kamij je zagrizla pesnicu da ne bi zacičala.

Na očevom licu očitovalo se iznenađenje. „Razgovaraćemo o tome“, polako je rekao. „To je nagao potez, a možda i više no što možemo da priuštimo. A i podeliće porodicu.“ Prešao je rukom preko kose. „Svakako je ne mogu samu poslati u Pariz.“

Razočaranje joj je zbrisalo rasplamsalu nadu, ali nije se dala. Mora da ode! Kod kuće nikad neće procvetati, u ovo j zabiti, bez školovanja i bez ikakvih izgleda. Majka će je primorati da se odrekne vajanja i uda za nekog neotesanca.

„Jeste li to rekli *nagi* modeli?“, upitao je *papa*.

Alfred Buše se osmehnuo. „Jesam. Da bi se valjano izučilo ljudsko telo, njegova muskulatura i kosti, morate da ga proučite golog. Za ljude izvan sveta umetnosti to je šokantno, ali uveravam vas da najveći vajari proučavaju nage modele – čak i ako im skulpture posle imaju odeću.“ Skinuo je šešir. „Ne morate odmah da odlučite. Ne žurite; dobro promislite. Preseljenje u Pariz je velika odluka. Investicija u njenu budućnost, a i u budućnost vašeg sina. Čujem da mu književnost i filozofija odlično idu. Imate vrlo nadarenu decu.“

Glasovi su im zamrli kad je *papa* poveo Kamijinu jedinu nadu ka kući.

Prošle su dve nedelje od posete mesje Bušea, a Kamij ga otad nije ponovo videla. Sedela je na divanu, virila preko knjige i grickala nokte jedan za drugim. Kad će im se javiti? Zar ju je mesje Buše ipak odbio?

Otac se izvalio na svom uobičajenom mestu, ugnездio se u omiljenu fotelju s gomilom novina na podu pored sebe. Pol je sedeo za trpezarijskim stolom i žustro pisao na svetlosti lampe, zastajući tek da nađe nešto u jednoj od brojnih knjiga pored mastionice. Majka i Luiz povukle su se na počinak.

Kamij je uhvatila nervoza, pa je ustala. „*Papa*, hoćeš li da se prošetamo po bašti? Noć je prelepa.“

„Sjajna ideja“, kazao je ne primećujući njenu napetost. „Idem samo po štap.“

Izašli su jedno za drugim, pa obišli oko kuće. Mesečina se razlila po izdžikljalaj živici i crvenom krovu susedne kuće. Iako su šetali u tišini, Kamij je kuvalo u stomaku.

„Papa...”

„Kamij...”

Progovorili su u isto vreme, pa se nasmejali.

Otac ju je zagrlio oko ramena i poljubio u glavu. „Imam nešto da ti kažem.”

Srce joj je sišlo u pete. To je to. Mesje Buše je ipak rešio da neće da je podučava – nije dovoljno dobra. Mesec se odjednom pretvorio u sjajno oko, podsmevao joj se sa svog pijedestala na nebu.

Otac joj je pokazao štapom ka ružama. „Gle, porodica zečeva. Bolje da se sakriju pre nego što naiđe stara lija.”

„Hajde“, rekla je sa očitim nestrpljenjem.

On se zasmeja i okrenu ka njoj. „Imam nešto da ti predložim.”

Klimnula je glavom.

„Porodica će se preseliti u Pariz.”

„Stvarno?” Srce joj se popelo u grlo. Stegla mu je mišicu.

Otac podiže ruku. „Kao što rekoh, to je predlog. Preselićemo se u Pariz – ja ću preko nedelje raditi u Vasiju, a vikendom dolaziti u Pariz. Nećeš više morati da se seliš kad god dobijem premeštaj u drugi grad.” Seo je na kamenu klupu u bašti. „Brat će ti ići u školu. Već sam s njim razgovarao o tome.”

Pokvarenjak mali. Ništa joj nije rekao.

„Luizu će i dalje podučavati kod kuće, a ti, dušo“, nastavio je, a oči su mu blesnule, „ti si upisana na Akademiju Kolarosi. Sad, znam da to nije Škola lepih umetnosti, ali...”

Kamij mu se obisnula oko vrata i poljubila ga u obraz. Oblila ju je čista radost. „Nećeš zažaliti. Pokazaću ja onim uštogljenim starcima iz Škole šta je umetnost. Zažaliće što ne primaju žene.”

„Ima još nešto“, kazao je ozbiljnim glasom. „Zauzvrat sam obećao tvojoj majci da ćeš se sastati s nekim proscima.“

Sledila se. To bi značilo da... Zavrtela je glavom.

„Kamij“ – prešao joj je palcem preko obraza – „ne pitam te, kažem ti – moraš.“

Grozničavo je razmišljala. Ne mogu je naterati da se uda. Mogla bi da se susretne s nekolicinom. Šta je briga? Biće vajar – a samo je to važno. Trijumfalno se nasmešila. „Hoću.“